

Aleg. 35.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie subwencji na wydawnictwo podręczników do nauki w szkołach średnich.

Wysoki Sejmie!

Od roku 1887 wyznacza Wys. Sejm i wstawia do budżetu krajowego kwotę 1.000 zł. tytułem subwencji na wydawnictwo podręczników do nauki w szkołach średnich. Subwencję tę uchwalaną do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej a względnie komisji książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej, wypłaca Wydział krajowy c. k. Radzie szkolnej krajowej do rąk wskazanego mu jej członka, a sprawozdanie Rady szkolnej krajowej z użycia subwencji podaje do wiadomości Wys. Sejmu w sprawozdaniu ze swych czynności.

Odezwą z dnia 19. lipca r. b. l. 11.686 w odpisie .]. załączoną udała się c. k. Rada szkolna krajowa do Wydziału krajowego z wnioskiem wyjednania u Wys. Sejmu podwyższenia wspomnianej dotacji z kwoty 1.000 zł. na 3.000 zł., a to przynajmniej na szereg lat pięciu. Wniosek ten motywowany jest z jednej strony potrzebą spiesniejszego przeprowadzenia rewizji dawnych i wydawnictwa nowych podręczników dla szkół średnich, z drugiej zaś strony życzeniem, aby książki dla szkół średnich mogły być tańsze a tem samem przystępniejsze dla naszej, przeważnie ubogiej młodzieży szkolnej. To ostatnie dałoby się osiągnąć przez udzielanie autorom podręczników wynagrodzenia za ich pracę pod warunkiem, jeżeli zgodzą się na ustanowienie jak najniższej ceny książek, którąby Rada szkolna oznaczała.

Ulepszanie podręczników dla szkół średnich, dokonywane z inicjatywy i pod kontrolą Rady szkolnej krajowej jest dziełem na wszelkie poparcie ze strony kraju z pewnością zasługującym. Dopóki tyle pożądana reforma szkół średnich nie przyjdzie do skutku, dążyć należy przynajmniej do tego, aby książki szkolne lepiej były zastosowane do potrzeb i właściwości naszej młodzieży. Doroczne sprawozdania c. k. Rady szkolnej krajowej i odezwa jej pod .]. załączona, wykazują co pod tym względem, dzięki subwencji Wys. Sejmu, dotychczas zrobiono; rezultaty w stosunku do środków rozporządzalnych są wcale pokażne, wszelako aby praca w rańniejszym szła tempie, potrzebaby rozporządzać znacznie większymi funduszami.

Przyspieszenie rozpoczętego dzieła rewizji podręczników szkolnych tak, aby w jak najkrótszym czasie do końca doprowadzonym być mogło, jest zaś ze względów dydaktycznych wielce pożądanem. Jedną z głównych wad dotychczasowych podręczników szkolnych jest zanadto wielka ich obszerność, której następstwem było, że przedmiotów nauki dla braku czasu zwykle nie wyczerpywano, a uczniowie kończyli klasy z niedokładnym bo niewykończonym obrazem udzielanych nauk. Na tę nieprawidłowość zwróciła Rada szkolna krajowa swą uwagę i nowe podręczniki układane są obecnie w ten sposób, że objęty w nich przedmiot nauki w czasie przepisany w zupełności wyczerpanym być może i musi. Owoż jak długo wszystkie podręczniki nie zostaną sprowadzone do jednolitych rozmiarów, istnieć musi pewna nieproporcjonalność między pojedynczymi przedmiotami nauki, z których jedne obszerniej, drugie zwięźlej trakto-

wane będą, stosownie do tego, czy podręcznik dawny lub nowy. Nie jest to zapewne przeszkodą nie do usunięcia, zawsze jednakże wytwarza to nierówność dla celów dydaktycznych niepożądaną.

Z tych powodów życzenie Rady szkolnej krajowej co do przyspieszenia wydawnictwa podręczników dla nauki w szkołach średnich wydaje się Wydziałowi krajowemu słusznem i poparciem godnem. Rzecz naturalna, że aby życzenie to urzeczywistnionem być mogło, potrzeba wyznaczyć wyższą niż dotychczas subwencyę na cel powyższy.

Zdaje nam się, że kwestyę zasadniczą, czyli fundusz krajowy do subwencyj tego rodzaju jest obowiązany, możemy tu pozostawić na boku. Jest ona bezprzedmiotową wobec faktu, że Wys. Sejm uznał za stosowne dobrowolnie wyznaczyć tę subwencyę pomimo, że wydatki na szkoły średnie ciążyą z ustawy na funduszu państwa. Mogłaby zachodzić tylko wątpliwość co do czasu trwania tej subwencyi, ponieważ ani uchwała sejmowa z 21. stycznia 1887, ani też następne czasu tego nie określają. Wszelako z samego przeznaczenia subwencyi wynika, że wypłacaną ma być ona tak długo, dopóki wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich nie zostanie ukończonem, co znów zawisło od wysokości subwencyi rocznej, na ten cel udzielanej. Wyznaczenie przeto wyższej dotacyi rocznej na cele wydawnictwa nie zwiększyłoby ogólnej sumy subwencyi, która ograniczoną jest samem swem przeznaczeniem, ale przyspieszyłoby tylko czas jej wypłaty w zamian za przyspieszenie wydawnictwa samego.

Żądanie podwyższenia rocznej subwencyi na wydawnictwo podręczników nie ma przeto właściwie na celu wyjednania od skarbu krajowego większych funduszków na ten cel, ale równa się prośbie o wypłatę tej samej sumy w większych tylko ratach niż dotychczas. Wobec tego Wydział krajowy nie waha się poprzeć tej prośby, chociaż za przyjęciem wniosku Rady szkolnej krajowej bez zmiany oświadczyć się nie może. Rada szkolna krajowa domaga się wyznaczenia rocznej subwencyi po 3.000 zł. na szereg lat pięciu, co równa się uchwaleniu już teraz 15.000 zł. płatnych w pięciu ratach rocznych. Jakkolwiek wobec braku dat szczegółowych trudno jest na teraz określić jaką sumą ogólną na wydawnictwo całe będzie jeszcze potrzebną, to jednak kwota 15.000 zł. musi się wydać bezwarunkowo za wysoką. Wydział krajowy ze swej strony sądzi, że podwojenie dotychczasowej rocznej subwencyi i ograniczenie jej do lat czterech powinno być na razie być wystarczającym.

Na uzasadnienie swego wniosku możnaby przytoczyć i tę okoliczność, że już w latach 1882, 1883, 1884 i 1885 wstawiano do budżetu krajowego subwencyę po 1000 zł. w. a. na cel wydawnictwa książek dla szkół średnich, które to subwencye jednak nie były wypłacane z powodu, że Rada szkolna krajowa wtedy do rewizyi książek szkolnych jeszcze nie przystępowała. Oszczędzonymi w ten sposób 4000 zł. możnaby przeto obecnie w ciągu lat czterech podwyższyć dotychczasową subwencyę na ten sam cel wyznaczoną.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Na wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich do rozporządzalności Rady szkolnej krajowej a względnie komisji książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej wyznacza się na szereg lat czterech, od r. 1890 począwszy, subwencya w rocznej kwocie po 2000 zł. w. a.“.

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

Lwów, dnia 24. września 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału kraj.

Odpis odezwy c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 19. lipca 1889 l. 11686
do Wydziału krajowego we Lwowie.

Wysoki Sejm w swojej pieczołowitości o pomyślny rozwój szkolnictwa wyznacza od lat trzech corocznie kwotę 1000 zł. w. a. dla c. k. Rady szkolnej krajowej na poparcie wydawnictwa, ewentualnie na rewizję podręczników do nauki w szkołach średnich. C. k. Rada szkolna krajowa uzyskawszy ten zasiłek mogła się odtąd sama zająć sprawą nlepszenia tych podręczników, nie pozostawiając ich przygotowywania inicjatywie prywatnej, jakto czynić musiała przed tem z braku wszelkich na ten cel funduszków. Przedewszystkiem zbadala przez powołanych do tej pracy expertów obecnie w szkołach średnich używane książki naukowe. A gdy się okazało, że przeważna ich większość nie odpowiada wymogom zdrowej dydaktyki bądź dlatego, że nie stoi na wyżynie nauki, bądź z powodu zbytcej obszerności, bądź też dla niepoprawności języka, ułożyła c. k. Rada szkolna krajowa programy szczegółowe wielu nowych podręczników i powołała szereg mężów nauki do ich napisania, a co do niektórych z dawniej używanych podała autorom wskazówki, podług jakich należałoby je w nowem wydaniu poprawić.

Tym sposobem postępując, zdołano już kilka nowych podręczników (Ćwiczenia niemieckie na klasę I i II; gramatykę łacińską na klasę I i II; geografję na kl. I—IV; arytmetykę na kl. I—IV i geometryę wykreślną) wprowadzić do użytku szkolnego, a znacznie więcej z dawniej używanych poprawiono i skrócono.

Dalecy jednak jesteśmy od celu, do którego jak najspieszniej zdążać należy, ażeby instrukcyę szkolną oprzeć na lepszych podstawach.

Pozostaje bowiem wiele książek szkolnych do wydania, z których jedne już do druku przygotowano (jak np. Wypisy polskie na 4 klasy wyższe szkół średnich, historia powszechna na klasy wyższe, propedytyka filozoficzna i zoologia) a innych (jak n. p. szeregu słowników) ułożenie zainicjowano.

Intenycją c. k. Rady szkolnej jest uczynić zadość słusznym wymaganiom Reprezentacyi kraju mianowicie, ażeby obok nlepszenia podręczników szkolnych zniżyć także ich cenę i tym sposobem uczynić przystępniejszymi dla naszej przeważnie ubogiej młodzieży szkolnej. Gdy jednak wspomniane dopiero książki szkolne, jako przeznaczone do użytku w klasach wyższych nie rochodzą się tak szybko, jak książki przeznaczone dla klas niższych, a wymagają nakładn daleko znaczniejszych kosztów, chcąc więc ich wydanie umozebnić i zarazem cenę uczynić dostępniejszą, nieodzowna wydawców lub autorów subwencyonować w większej mierze, aniżeli na to pozwalają fundusze, jakimi c. k. Rada szkolna krajowa rozporządza.

Wobec tego stanu rzeczy zwraca się c. k. Rada szkolna krajowa do Świetnego Wydziału z uprzejmą prośbą: Świetny Wydział raczy u Wys. Sejmu uzyskać zwiększenie kwoty, wyznaczanej corocznie na poparcie wydawnictwa podręczników do nauki w szkołach średnich z 1000 zł. na 3000 zł. przynajmniej na szereg pięciu lat, albowiem tylko w takim razie będzie można spełnić słuszne żądania Reprezentacyi kraju i w krótkim czasie przez ulepszenie książek szkolnych podnieść poziom naszych szkół średnich.

